

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ІНФОРМАЦІЙНО_КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

УДК 378.14

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14547944>

Інформаційні технології у контексті формування комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права

Кравцова Надія Геннадіївна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теоретико-правових дисциплін, Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, 36011, м. Полтава, проспект Віталія Грицаєнка, 5, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6906-3195>

Прийнято: 08.12.2024 | Опубліковано: 22.12.2024

***Анотація.** У статті розглянуто вплив інформаційних технологій на формування комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права. Проаналізовано роль та значення ІТ у навчальному процесі в юридичних вищих навчальних закладах, вивчаючи, як новітні технологічні засоби впливають на ефективність освіти та розвиток професійних комунікативних навичок студентів, зокрема їхню здатність до ефективного юридичного спілкування в професійних контекстах. **Метою** дослідження є розгляд можливостей інформаційних технологій у контексті формування комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права. **Методи.** В ході дослідження використано ретельно відібрані теоретичні методи, які включають аналіз наукової літератури та порівняльний метод. Ці методи дозволили глибоко оцінити роль і значення інформаційних технологій у процесі формування комунікативних компетентностей. Особлива увага приділялась аналізу*

існуючих моделей застосування ІТ-засобів у юридичній освіті, їхньому впливу на структуру навчального процесу та ефективності спілкування студентів у професійних контекстах. **Результати.** Результати дослідження чітко демонструють, що інтеграція інформаційних технологій в освітній процес суттєво підвищує його ефективність, особливо через застосування інтерактивних платформ, мультимедійних презентацій та симуляцій. Ці інструменти не тільки поліпшують сприйняття навчального матеріалу, але й значно підсилюють залученість студентів у навчальний процес, стимулюючи їхню активність і критичне мислення. Використання мультимедіа і симуляцій допомагає студентам розуміти складні юридичні концепції та виробляти навички ефективної комунікації в реальних професійних ситуаціях, таким чином підготовлюючи їх до успішної кар'єри у сфері права. **Висновки.** Дослідження підтверджує, що інформаційні технології відіграють критично важливу роль у формуванні комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права, надаючи значні переваги у вигляді покращення засвоєння матеріалу та розвитку навичок критичного мислення і професійного спілкування. Втім, дослідження також засвідчує, що для досягнення максимальної користі від використання цих технологій необхідно подолати низку суттєвих викликів. Серед них – підвищення рівня технічної компетентності викладачів, що передбачає їх додаткову освіту та тренінги для ефективного використання ІТ у навчальному процесі. Також критично важливим є забезпечення рівного доступу всіх студентів до ІТ-ресурсів, що включає належне фінансування і організаційну підтримку на рівні навчальних закладів. Ці кроки дозволять повноцінно реалізувати потенціал інформаційних технологій у правовій освіті, значно підвищуючи якість підготовки майбутніх юристів.

Ключові слова: інформаційні технології, комунікативна компетентність, юридична освіта, інтерактивні платформи, мультимедійні презентації, майбутні бакалаври права.

Information technologies in the context of formation of communicative competence of future bachelors of law

Nadiia Kravtsova

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Theoretical and Legal Disciplines, Poltava Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University, 5 Vitaliy Hrytsayenko Avenue, Poltava, 36011, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6906-3195>

Abstract. *The article examines the influence of information technologies on the formation of communicative competence of future bachelors of law. The role and importance of IT in the educational process in legal higher education institutions is analyzed, studying how the latest technological tools affect the effectiveness of education and the development of professional communication skills of students, in particular, their ability to effectively communicate legally in professional contexts. **The purpose** of the study is to consider the possibilities of information technologies in the context of the formation of communicative competence of future bachelors of law. **Methods.** In the course of the research, carefully selected theoretical methods were used, which include the analysis of scientific literature and the comparative method. **These methods** made it possible to deeply assess the role and significance of information technologies in the process of forming communicative competences. Special attention was paid to the analysis of the existing models of the use of IT tools in legal education, their impact on the structure of the educational process and the effectiveness of student communication in professional contexts. **The results.** The results of the study clearly demonstrate that the integration of information technologies into the educational process significantly increases its effectiveness, especially through the use of interactive platforms, multimedia presentations and simulations. These tools not only improve the perception of educational material, but also significantly increase*

*the involvement of students in the educational process, stimulating their activity and critical thinking. The use of multimedia and simulations helps students understand complex legal concepts and develop effective communication skills in real professional situations, thus preparing them for a successful career in law. **Conclusions.** The study confirms that information technologies play a critically important role in the formation of the communicative competence of future bachelors of law, providing significant advantages in the form of improved learning of material and the development of critical thinking and professional communication skills. However, the study also shows that in order to achieve the maximum benefit from the use of these technologies, a number of significant challenges must be overcome. Among them is an increase in the level of technical competence of teachers, which involves their additional education and training for the effective use of IT in the educational process. It is also critically important to ensure equal access of all students to IT resources, which includes adequate funding and organizational support at the level of educational institutions. These steps will make it possible to fully realize the potential of information technologies in legal education, significantly increasing the quality of training of future lawyers.*

Keywords: *information technologies, communicative competence, legal education, interactive platforms, multimedia presentations, future bachelors of law.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вступ України до глобального освітнього інформаційного процесу викликає потребу у пошуку та інтеграції новітніх технологій і методів навчання. Це стосується підготовки майбутніх бакалаврів права, яким важливо володіти не тільки глибокими професійними знаннями, але й розвинутою комунікативною компетентністю. Така компетентність передбачає здатність до конструктивного взаємодіяння у суспільстві, вміння приймати участь у колективних рішеннях, ефективно представляти особисті наукові та творчі досягнення, а також орієнтацію в

динаміці сучасних соціальних, економічних та культурних процесів. Зростаючі вимоги роботодавців до випускників вищих навчальних закладів акцентують на потребі в глибокій інтеграції загальної і спеціалізованої професійної компетентності, серед яких інформаційна компетентність займає ключове місце. У контексті цифровізації суспільства вона стає фундаментом для тривалого самонавчання та професійного самовдосконалення.

На сьогоднішній день вища школа зіткнулася з викликом адаптації освітнього процесу до вимог сучасності, що вимагає від бакалаврів права не тільки оволодіння традиційними юридичними дисциплінами, але й активне використання інформаційних технологій для забезпечення високої ефективності комунікацій. Інформаційні технології відкривають новітні можливості для покращення навчального процесу, підвищення його інтерактивності та надання студентам інструментів для досягнення особистісних та професійних цілей. Інтеграція цих технологій в навчання сприяє формуванню глибокої культурологічної та комунікативної компетентності, яка є невід'ємною частиною професіоналізму майбутнього юриста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією з ключових праць, яка заслуговує уваги в контексті аналізу освітніх змін у вищій освіті України, є «Методичні рекомендації щодо розроблення освітніх програм», авторами якої є Ю. Рашкевич, В. Захарченко, та В. Луговий [17]. Ця робота стала фундаментом для структуризації освітніх стандартів і виокремлення компетентностей, які мають бути сформовані у випускників вищих навчальних закладів.

Зокрема праця В.Ю. Бикова, С.Г. Литвиної, та В.І. Лугового «Розвиток теоретичних основ інформатизації освіти та практична реалізація інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України» зосереджується на аналізі впровадження ІКТ в освітню систему [16]. Видання акцентує на методах і засобах інформатизації, що сприяють підвищенню якості освіти та формуванню інформаційної компетентності серед студентів. Особливу увагу автори

приділяють ролі ІКТ у підготовці бакалаврів права, підкреслюючи значення інформаційних навичок для їх професійного розвитку та адаптації до вимог сучасного ринку праці. Значні досягнення в розробці нових форм і методів навчання, що базуються на прогресі інформатизації суспільства, продемонстрували дослідники Т. Гончарук, М. Жалдак, А. Коломієць, та А. Литвин. Їхні роботи зосереджуються на використанні інформаційних технологій у професійній підготовці та в освітньому процесі загалом.

Т. Гончарук у своїй роботі дослідила психологічні аспекти використання сучасних ІТ у підготовці майбутніх вчителів початкових класів, аналізуючи як ці технології впливають на навчально-виховний процес [6]. М. Жалдак зосередив увагу на методичних аспектах навчання інформатики, підкреслюючи важливість цих знань як у шкільній, так і університетській освіті [7]. А. Коломієць обговорював розвиток інформаційно-мережевої культури серед майбутніх вчителів, вказуючи на необхідність інтеграції ІКТ у навчальний процес для формування сучасного освітнього середовища [9]. О. Литвин займався питаннями інформатизації навчально-методичного забезпечення професійної освіти, виокремлюючи ключові елементи для ефективної інтеграції інформаційних ресурсів [12]. Ці роботи сприяють глибшому розумінню ролі інформаційних технологій у сучасній освіті та їх впливу на професійний розвиток спеціалістів різних сфер, зокрема у правовій освіті, де вимоги до інформаційної компетентності є особливо високими.

А. Білоцерківець у своїй роботі досліджує методики, які підтримують розвиток таких компетентностей [4]. Особливий акцент робиться на адаптацію методів навчання до специфіки професійної підготовки, що забезпечує не тільки мовленнєву, але й культурну компетентність студентів. Ці методи спрямовані на підвищення якості освітнього процесу і забезпечення більш ефективної підготовки майбутніх фахівців у відповідності з вимогами сучасного професійного та міжнародного спілкування.

З огляду на виклики цифровізації та інформаційних технологій, акцент у дослідженнях поступово зміщується на вивчення впливу ІТ на розвиток комунікативних навичок. Так, інформаційні технології стають не лише інструментом професійної діяльності, а й засобом підвищення ефективності комунікативної компетентності, яка є важливою для адаптації майбутніх бакалаврів права до швидкозмінних умов сучасного професійного середовища. Визначення і впровадження оптимальних підходів до використання ІТ у навчальному процесі потребує глибокого аналізу та оцінки як вітчизняною, так і міжнародною науковою спільнотою.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У контексті застосування інформаційних технологій для формування комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права, ми ідентифікували ключову невирішену проблему: недостатність інтеграції спеціалізованих юридичних потреб у загальні платформи для вивчення мов. Науковий аналіз існуючих ресурсів, освітніх платформ, а також принципів формування комунікативних навичок підкреслює цю прогалину.

Юридична комунікація вимагає не тільки знання загальної мови, але й глибокого розуміння спеціалізованої термінології, а також практичних навичок її застосування в професійному контексті. Отже, важливим напрямком дослідження є розробка візуальних та інтерактивних навчальних матеріалів, які інтегруватимуть юридичні аспекти комунікації. Це сприятиме підвищенню професійної майстерності студентів, забезпечуючи їх здатність до ефективного застосування мови у специфічних юридичних контекстах.

Мета статті полягає в дослідженні можливостей інформаційних технологій у контексті формування комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права.

Формулювання цілей статті. Розглядаючи можливості інформаційних технологій у контексті формування комунікативної компетентності майбутніх

бакалаврів права, ми визначаємо наступні завдання:

1. Визначити місце інформаційних технологій при формуванні комунікативної компетентності у юридичній освіті.
2. Охарактеризувати існуючі ІТ-засоби для навчання мови у контексті юридичної освіти.
3. Проаналізувати можливості і обмеження існуючих ІТ-ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті дослідження ролі інформаційних технологій у формуванні комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права, важливо звернути увагу на концепцію «стартових компетентностей», як її описує У. Ордон (2009). Згідно з його дослідженням, фундаментальні аспекти професійної компетентності закладаються через загальні гуманістичні знання, особистісну культуру та інтелектуальні здібності. Ці стартові компетентності формують базу, на якій розвиваються більш складні елементи комунікативної компетентності [10].

Комунікативна компетентність, в свою чергу, є комплексною структурою, що включає ієрархічно підпорядковані компоненти: інформаційну компетентність, яка передбачає здатність створювати структуру і передавати інформацію ефективно; мовленнєву компетентність, що охоплює культуру мовлення, його правильність та виразність; компетентність соціальної взаємодії, яка сприяє встановленню ефективних контактів і розв'язанню конфліктів; а також компетентність у сприйнятті і розумінні інших людей, що включає рефлексивність та емпатію [1]. У контексті юридичної освіти, впровадження інформаційних технологій може значно підсилити розвиток цих компетентностей, зокрема через спеціалізовані програмні засоби та онлайн-платформи, які сприяють більш активному та глибокому засвоєнню необхідних юридичних навичок. Такі технології можуть надавати інструменти для моделювання правових процесів, вироблення юридичної аргументації, та розвитку ефективної професійної комунікації, що є вирішальним для майбутньої

юридичної практики.

У контексті формування комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права за допомогою інформаційних технологій, важливо усвідомити, що комунікативна компетентність, згідно з сучасними науковими підходами, реалізує три основні функції: комунікативну, перцептивну та інтерактивну. Вона складається з трьох основних груп умінь або здатностей, які можна назвати її структурними компонентами. Перша група – **комунікативно-мовленнєва здатність**, що охоплює такі вміння: отримання інформації, адекватне розуміння її змісту, а також програмування і висловлення власних думок у різних формах комунікації, як усній, так і письмовій. Для майбутніх правників ця здатність є фундаментальною, оскільки юридична практика вимагає вміння не лише оперувати правовими поняттями, але й точно, чітко та коректно формулювати свої думки в документах або під час публічних виступів. Інформаційні технології можуть істотно полегшити розвиток цих навичок через спеціалізовані платформи для мовленнєвої практики, симуляції судових засідань або автоматизоване оцінювання письмових робіт.

Друга група – соціально-перцептивна здатність, яка передбачає здатність до сприймання та розуміння іншої людини, взаємопізнання та взаємооцінки. Це включає вміння створювати уявлення про іншу особу, розуміти її психологічні та особистісні особливості, а також здатність до емпатії, тобто усвідомлення почуттів та потреб інших людей. Для юристів це має надзвичайно важливе значення, оскільки правова діяльність завжди пов'язана з міжособистісними відносинами та комунікацією. Застосування інформаційних технологій, таких як віртуальні середовища для відтворення різних соціальних ситуацій, може суттєво сприяти розвитку цього компонента. Третя група – інтерактивна здатність, що стосується вміння організовувати та регулювати взаємодію, досягати взаєморозуміння і керувати взаємовпливом у комунікаційному процесі. Це передбачає знання соціально-комунікативних норм, здатність до соціально-

психологічної адаптації, контроль за власною поведінкою під час взаємодії та вміння вирішувати конфлікти. Майбутні бакалаври права мають бути здатні ефективно керувати комунікаційними процесами, особливо у складних правових ситуаціях. Інформаційні технології, такі як інтерактивні тренажери, онлайн-платформи для моделювання переговорів та інші комунікаційні інструменти, можуть допомогти студентам розвивати ці навички [18].

Ці компетентності мають низку важливих характеристик: вони є самостійними, тобто кожна з них виступає унікальним доповненням до професійних вмінь; взаємозалежними, оскільки кожна з них пов'язана з іншими; ієрархічно організованими, що означає, що розвиток однієї здібності залежить від наявності інших. З огляду на те, що соціокомунікативні стандарти постійно еволюціонують під впливом змін у суспільстві, постає необхідність постійного оновлення та вдосконалення цих взаємопов'язаних компетентностей. Інформаційні технології можуть стати важливим інструментом для підтримки цього безперервного процесу розвитку, забезпечуючи студентів майбутніх правників актуальними і ефективними засобами для вдосконалення комунікативних навичок.

Концепція комунікативної компетентності, яка виникла у науковому дискурсі завдяки американському лінгвісту Д. Хаймзу у 1972 році, відіграє важливу роль у формуванні освітніх підходів у сфері права. Хаймз визначав комунікативну компетентність як здатність мовця бути ефективним у спілкуванні, що поклало основу для інтенсивних досліджень у цій галузі, розпочатих з 1970-х років. За визначенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти, компетентність є спроможністю кваліфіковано виконувати діяльність або завдання, базуючись на комплексі знань, навичок і ставлень, що дозволяють особистості ефективно здійснювати професійну діяльність.

Комунікативна компетентність у юридичній освіті зосереджується на

трьох основних компонентах: комунікативно-мовленнєвій здатності, яка включає отримання інформації, її обробку та чітке висловлення думок; соціально-перцептивній здатності, пов'язаній зі сприйняттям і розумінням інших людей, їхніх потреб та емоцій; та інтерактивній здатності, що відноситься до управління взаємодією і конфліктами в комунікаційному процесі. Ці компетентності є взаємозалежними та ієрархічно організованими, що вимагає від особистості постійного розвитку і адаптації до змінних соціокомунікативних стандартів [19]. У контексті інформаційних технологій, це поняття набуває нових вимірів, оскільки ІТ забезпечують потужні інструменти для моделювання реальних правових процесів, віртуальних взаємодій та симуляцій, які можуть значно підсилити навчальний досвід у юридичній освіті. Таке застосування ІТ сприяє глибшому засвоєнню комунікативних навичок, зокрема через онлайн-курси, інтерактивні платформи та цифрові засоби, що дозволяють студентам-правникам вправлятися у складних комунікативних ситуаціях, характерних для їх майбутньої професії. Таким чином, інформаційні технології не тільки підтримують розвиток базових комунікативних здатностей, але й сприяють інтеграції соціальних та перцептивних компетентностей, що є важливими для успішної правової практики.

Комунікативна компетентність, що є основою для розвитку професійних комунікативних здібностей у мовному аспекті, включає в себе комплексну сукупність лінгвістичних, соціолінгвістичних, прагматичних, соціокультурних, лінгвокраїнознавчих та дискурсивних компетентностей. Лінгвістична компонента охоплює знання мовних правил, включаючи граматику, лексику та фонетику, що є необхідним для правильного формування мовних конструкцій. Соціолінгвістична компетентність стосується використання мови в соціально визначених контекстах, де важливо розуміти, як мовні вибори впливають на сприйняття мовця в різних суспільних групах. Прагматична компетентність передбачає здатність використовувати мову в спосіб, який ефективно досягає

комунікативних цілей мовця, зокрема через вибір правильних стратегій ведення діалогу та аргументації. Соціокультурна і лінгвокраїнознавча компетентності охоплюють знання та розуміння культурних норм і цінностей, асоційованих з певною мовою, що сприяє глибшому спілкуванню та взаєморозумінню. Дискурсивна компетентність стосується здатності формувати змістовний і зрозумілий текст, будь то усно чи письмово, відповідно до структурних та жанрових вимог [10].

Іншомовна професійна комунікативна компетентність визначається як комплекс професійних знань та комунікативних умінь, що включають в себе міжкультурну комунікацію, необхідну для ефективного функціонування у професійній діяльності, особливо в юридичній сфері. Ця компетентність базується на ряді взаємопов'язаних складових, що є невід'ємною частиною освітнього процесу в галузі іноземних мов, зокрема юридичної освіти. Перш за все, формування іншомовної професійної комунікативної компетентності передбачає наявність глибоких професійних знань, які включають володіння спеціалізованою фаховою термінологією на високому рівні, який відповідає рівню С1 за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти. Це також включає знання та вміння застосування мовленнєвого етикету, що є критично важливим для правильного й ефективного спілкування у міжнародному професійному середовищі. Крім того, професійне спілкування вимагає умінь співпрацювати в колективі та навичок командної роботи, які є важливими для сучасної юридичної практики, де колаборація та взаємодія часто лежать в основі успіху. Вміння користуватися сучасними інформаційними технологіями в професійній діяльності також є невіддільним аспектом, оскільки правова сфера дедалі більше інтегрує цифрові засоби для аналізу даних, документообігу та комунікації [4]. Останнім, але не менш важливим, є розвиток аналітичного та критичного мислення, що дозволяє правникам не тільки інтерпретувати інформацію, але й критично оцінювати її, виходячи з юридичних принципів та

культурного контексту. Ці навички є ключовими для формування повноцінної комунікативної компетентності, яка допомагає майбутнім юристам ефективно діяти в рамках глобалізованого правового світу.

Інформаційно-комунікаційні технології відіграють системну роль у професійному навчанні, об'єднуючи у собі різноманітні технологічні, програмні, накопичувальні та аудіовізуальні системи. Ці технології, що включають телекомунікації та цифрові мережі, сприяють передачі, збереженню та обміну інформацією. Як науково-педагогічне поняття, інформаційно-комунікаційні технології особливо важливі у контексті формування іншомовної професійної комунікативної компетентності, що є необхідною для майбутніх бакалаврів права. Формування цієї компетентності передбачає не тільки засвоєння професійних знань та володіння фаховою термінологією іноземною мовою, але й розвиток здатності ефективно використовувати ці знання у міжкультурному комунікаційному просторі. Іншомовна професійна комунікативна компетентність, яка охоплює професійне володіння мовою на рівні C1, вимагає також знань і вмінь використовувати мовленнєвий етикет та здійснювати ефективну командну роботу.

У процесі навчання інформаційно-комунікаційні технології фасилітують засвоєння інформації, дозволяючи студентам використовувати інтерактивні платформи та цифрові ресурси для розвитку критичного та аналітичного мислення. Такі технології сприяють більш глибокому розумінню іншомовної професійної комунікації та її прикладенню в реальних професійних ситуаціях, що є критично важливим для юридичної практики в глобалізованому світі. З початком XXI століття у сфері освіти спостерігається значний прогрес інформатизації, що відображається у розвитку таких концепцій, як електронне навчання, електронна дидактика, електронне інформаційно-освітнє середовище, дистанційні освітні технології та відкрита освіта. Ці підходи сприяють адаптації освітнього процесу до змінних умов та освітніх потреб, зокрема у юридичній

освіті.

Мультимедійні та комунікаційні технології значно розширюють можливості організації освітнього процесу, сприяючи включенню культурних аспектів і міжнародного досвіду. Так, студенти-правники можуть вивчати зарубіжні правові системи, спілкуючись безпосередньо з їх представниками і практикуючи міжкультурне правове спілкування. Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють студентам здійснювати віртуальні правові дослідження та брати участь у міжнародних віртуальних мутаціях, розвиваючи при цьому критичне мислення та аналітичні навички через інтерактивні платформи і цифрові ресурси. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) відіграє вирішальну роль у розширенні можливостей та складу інформаційного освітнього середовища, що є критично важливим у контексті підготовки майбутніх бакалаврів права. Ці технології забезпечують доступ до широкого спектру інформаційних ресурсів, що включають інформаційно-довідникові системи, бази даних, електронні навчальні посібники, енциклопедії та численні ресурси Інтернету. Таке різноманіття інформаційних джерел є невід'ємною частиною сучасного юридичного навчання, оскільки забезпечує студентам доступ до актуальних даних та юридичних матеріалів, необхідних для глибокого розуміння правових питань. Крім того, ІКТ фасилітують навчально-пізнавальну діяльність через використання комп'ютерних тренажерів, спеціалізованих програм та локальних комп'ютерних мереж, а також через залучення Інтернету [20]. Це не тільки сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, але й надає студентам можливість самостійно вивчати матеріали, розвивати критичне мислення та аналітичні навички. Таке залучення ІКТ є особливо значущим у контексті формування комунікативної компетентності майбутніх юристів, оскільки розвиток вмінь ефективної комунікації та професійного спілкування є ключовими для їхньої майбутньої кар'єри.

Значне розширення можливостей інформаційного освітнього середовища

в юридичній освіті можна спостерігати завдяки інтеграції новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, таких як система для інтерактивних уроків Mozaweb. Ця платформа об'єднує тисячі тривимірних сцен, сотні освітніх відео, картинок, аудіозаписів, ресурсів інтернету, які доступні в онлайн режимі та можуть бути використані в будь-якому місці. Онлайн-інтерфейс Mozaweb забезпечує легкий доступ до цифрових підручників, навчальних посібників та домашніх завдань, а також дозволяє відстежувати виконання завдань.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій значно розширює склад та можливості сукупності елементів інформаційного освітнього середовища, яке інтегрує різноманітні електронні засоби навчання. До таких засобів відносяться інформаційно-довідникові програми, такі як онлайн-енциклопедії (наприклад, Britannica) та мовні словники (як Lingvo), які надають доступ до великої кількості довідкової інформації, що є незамінною для юридичної освіти. Також використовуються інформаційно-пошукові засоби, які включають мультимедійні портали з текстами, аудіозаписами та методичними розробками, що підтримують вивчення іноземних мов, важливих для міжнародної юридичної практики. Значне місце у навчальному процесі займають демонстраційні програми, такі як PowerPoint, Prezi, а також пакет CorelDraw, які використовуються для створення професійних презентацій та візуалізації юридичної інформації, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу студентами. Навчальні програмні засоби, включаючи мультимедійні навчальні курси та електронні підручники, надають студентам можливість глибшого індивідуального вивчення матеріалів. Програмні тренажери та методичні програмні комплекси, такі як Moodle, забезпечують платформу для створення гіпермедійних навчальних курсів, що є важливим для адаптації навчання до специфіки юридичної освіти. Програмні засоби контролю, такі як тестові середовища, дозволяють оцінювати засвоєння матеріалу та відстежувати прогрес студентів, забезпечуючи тим самим зворотний зв'язок та можливість корекції

навчального процесу. Така інтеграція різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій сприяє формуванню комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права, надаючи їм необхідні інструменти для ефективної професійної діяльності в глобалізованому правовому середовищі [8].

Мультимедійні програмні засоби володіють значно ширшими можливостями у відображенні інформації порівняно з традиційними методами навчання, що зумовлює їх високу ефективність у навчальному процесі. Використання мультимедійних презентацій значно впливає на мотивацію студентів, сприяє швидкому сприйняттю навчального матеріалу та зменшує стомлюваність, що загалом підвищує ефективність освітнього процесу. Такі презентації ефективно вирішують методичні проблеми, активізують самостійну пізнавальну діяльність студентів та відкривають нові можливості для їх творчого розвитку. Проте, важливо зазначити, що застосування мультимедійних презентацій повинно гармонійно поєднуватися з традиційними методиками викладання, оскільки це забезпечує комплексний підхід до освіти, що є особливо важливим у контексті юридичної освіти. На різних етапах навчально-виховного процесу, залежно від структури і дидактичної мети занять, методика застосування мультимедійних презентацій повинна відрізнятися, щоб максимально використати їх потенціал для розвитку комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права. Це підходить під загальну стратегію інтеграції інформаційних технологій у правову освіту, спрямовану на підготовку студентів до ефективної професійної діяльності у сучасному правовому середовищі [13].

Дослідницька компетентність відіграє ключову роль у формуванні комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права. Вона включає здатність до співпраці, адаптивність, готовність до змін і самовизначення, поєднуючи методологічні знання з їх практичним застосуванням у професійній діяльності. Ця компетентність є фундаментом для розвитку інших професійних

навичок, оскільки сприяє неперервному навчанню та конкурентоспроможності на ринку праці [3]. У правовій сфері дослідницька компетентність дозволяє ефективно використовувати інформаційні технології для аналізу правових питань і реагування на зміни в законодавстві, що є важливим для професійної діяльності в сучасному глобалізованому середовищі.

У контексті формування комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права засобами інформаційно-комунікаційних технологій важливу роль відіграє використання властивостей віртуального освітнього середовища. Це середовище має забезпечувати інтерактивну форму організації навчального процесу, що сприяє активній участі студентів у навчанні та розвитку комунікативних навичок. Зміст освітніх матеріалів повинен мати системний характер, що дозволяє структурувати навчальний процес та забезпечити поступове і логічне засвоєння знань.

Інтеграція штучно створеного комп'ютеризованого середовища дає змогу імітувати реальні правові ситуації, що сприяє розвитку професійних компетенцій студентів у безпечному віртуальному просторі. Важливим аспектом є дидактичне забезпечення професійних знань у віртуальному середовищі, яке підтримує засвоєння ключових понять і принципів правознавства. Крім того, у віртуальному середовищі мінімізується психологічний бар'єр при сприйнятті знань, що підвищує ефективність навчання та відкриває можливості для організації самостійної індивідуальної діяльності студентів. Це сприяє їхній здатності до самостійного опрацювання матеріалів, критичного мислення та використання отриманих знань у практичній діяльності, що є необхідним для підготовки кваліфікованих правників [5].

Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій охопив усі сфери суспільного життя, включаючи освіту, що перетворило комп'ютер на потужний інструмент у навчальному процесі. Впровадження комп'ютерних засобів у викладання не лише автоматизує організаційні завдання викладачів, але й створює можливість

для формування багатого навчального контенту, представленого у різних формах: текстовій, графічній, анімаційній, аудіо- та відеоелементах [14]. Проте, незважаючи на те, що комп'ютерні технології виконують частину функцій викладача, вони не можуть повністю замінити педагога в процесі навчання. Навпаки, ефективна взаємодія між людиною та комп'ютером у навчальному середовищі підвищує якість освітнього процесу. Найбільш яскраво це проявляється під час інтерактивних лекцій-візуалізацій, де використання мультимедійних технологій значно покращує сприйняття навчального матеріалу. У контексті формування комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права інтерактивні лекції-візуалізації є особливо ефективними. Цей метод дозволяє викладачу через застосування візуальних та мультимедійних засобів більш глибоко розкрити сутність правових понять, процесів і явищ, пов'язаних загальною тематикою лекції. Як зазначає А. Кузьмінський у своїй праці «Педагогіка вищої школи», лекція є одним із ключових методів, за допомогою якого викладач у словесній формі системно та логічно розкриває наукові концепції та явища, забезпечуючи студентам можливість краще засвоїти складні правові категорії. Таким чином, інтеграція комп'ютерних технологій у навчальний процес не лише не зменшує ролі викладача, а навпаки, робить навчання більш інтерактивним і результативним, особливо в контексті підготовки майбутніх правників [11].

Мультимедійні технології (MultiMedia-технології) являють собою засіб інтегрованого представлення різних типів інформації, таких як зорові, текстові, графічні, відео- та звукові дані, а також потенційно тактильні, смакові й ольфактивні елементи, у цифровому форматі на електронних носіях. Це дозволяє створювати єдині мультимедійні документи (ММ-документи), які можуть бути відтворені на комп'ютерах або за допомогою мультимедійних проекторів і відповідного комп'ютерного обладнання. ММ-технології охоплюють процес конвертування різних видів інформації у цифровий формат, їх інтеграцію в

єдиний документ і подальше відтворення на електронних пристроях [15].

Використання лекцій-візуалізацій у навчальному процесі передбачає перетворення усної інформації на візуальну форму за допомогою технічних засобів, що значно підвищує ефективність її сприйняття. Мультимедійні засоби, завдяки можливості поєднання тексту, зображень, анімації та звуку, мають потужний вплив на слухача, активізуючи всі його сприймальні здібності. Використання таких засобів допомагає задіяти асоціативне мислення, що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу. Зокрема, відеоматеріали додають інформації емоційного та ефектного відтінку, що дозволяє не лише інформувати студентів, але й зацікавити їх та мотивувати до активної участі в навчальному процесі [14]. Як зазначає О. Баліцька, у процесі лекції викладач активно застосовує різноманітні засоби наочності, які самі по собі виступають носіями змістовної інформації. Серед таких засобів – слайди, плівки, планшети, креслення, малюнки, схеми та інші візуальні матеріали. Особливістю цього виду навчальних занять є використання так званих «опорних сигналів», коли вся інформація кодується у вигляді символів або знаків, а викладач коментує їх системні та функціональні взаємозв'язки [2].

Поєднання коментарів викладача з відеоінформацією та анімацією суттєво підвищує увагу студентів до змісту навчального матеріалу, активізуючи їхній інтерес до нової теми. Такий підхід робить навчальний процес більш цікавим і емоційно забарвленим, сприяючи естетичному задоволенню студентів і підвищенню якості представленої інформації. Окрім того, змінюється й сама роль педагога: викладач ефективніше використовує час, відведений на лекцію, зосереджуючи увагу на обговоренні найскладніших аспектів матеріалу. Створюючи лекції-візуалізації, викладач заздалегідь розробляє необхідну кількість слайдів у програмі PowerPoint, доповнюючи їх відеоінформацією, аудіосупроводом та елементами анімації. Це вимагає від викладача відповідної кваліфікації, зокрема володіння навичками роботи з комп'ютерною технікою та

програмним забезпеченням. Під час лекції викладач періодично використовує слайди як ілюстрацію, що сприяє кращому і більш усвідомленому засвоєнню інформації студентами. Ефективність лекцій-візуалізацій пояснюється використанням текстової інформації у формі графіків, логічних схем, таблиць і формул. Поєднання цих візуальних елементів зі звуковими ефектами, анімацією та коментарями викладача робить матеріал більш доступним і зрозумілим для студентів, підвищуючи загальну якість освіти. Це також мотивує студентів до роздумів, залучення в дискусії з викладачем або однокурсниками, що сприяє розвитку комунікативних навичок.

У процесі підготовки майбутніх бакалаврів права інтерактивні лекції із застосуванням зворотного зв'язку є надзвичайно ефективними. Традиційно підвищення якості навчання у вищих навчальних закладах досягається шляхом вдосконалення каналу прямого зв'язку, зокрема через використання різних видів наочності. Однак канал зворотного зв'язку, що дозволяє отримати інформацію про якість засвоєння матеріалу, зазвичай діє із запізненням, що обмежує можливість оперативного керування освітнім процесом. Інтерактивні лекції із застосуванням техніки зворотного зв'язку дозволяють усунути цей недолік, забезпечуючи більш ефективну взаємодію між викладачем і студентами. При цьому надзвичайно важливо враховувати різні види мовленнєвої діяльності, що можуть бути ефективно реалізовані завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). До таких видів належать рецептивні (аудіювання, читання, аудіовізуальне сприйняття), продуктивні (усне мовлення, писемний монолог), інтерактивні (усна та писемна комунікативна взаємодія) та посередницькі (усна і писемна медіація).

Кожен із цих видів мовленнєвої діяльності є взаємозалежним, і їх інтеграція забезпечує комплексний підхід до формування комунікативної компетентності. Використання ІКТ дозволяє значно розширити можливості студентів для розвитку цих навичок через інтерактивні платформи, онлайн-

курси, мультимедійні ресурси та симуляції правових ситуацій. Завдяки ІКТ, майбутні правники мають змогу брати участь у віртуальних дискусіях, створювати юридичні документи, аналізувати відеоматеріали судових процесів і розвивати навички усної та письмової комунікації, що є необхідним для успішної діяльності в правовій сфері.

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології стають не лише інструментом для передачі інформації, але й потужним засобом для інтеграції різних видів мовленнєвої діяльності, сприяючи всебічному розвитку комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки. По-перше, інформаційні технології відіграють ключову роль у процесі формування комунікативної компетентності в юридичній освіті, забезпечуючи інтеграцію різноманітних видів комунікативної діяльності та сприяючи розвитку практичних навичок, які є критично важливими для професійної підготовки правників. По-друге, існуючі ІТ-засоби, зокрема мультимедійні презентації, інтерактивні платформи та симуляції судових процесів, слугують ефективними інструментами для розвитку комунікативних компетентностей студентів у контексті юридичної освіти. По-третє, аналіз можливостей та обмежень ІТ-ресурсів виявив їхню здатність підвищувати інтерактивність навчального процесу, однак вони також потребують належного рівня технічної підготовки викладачів та вирішення проблеми рівного доступу студентів до технологічних ресурсів, що залишається важливим аспектом у забезпеченні якості освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Артеменко Т. М. Комунікативна компетентність як основа комунікативно-інтерактивного процесу навчання іноземної мови. *Іншомовна комунікативна компетентність у фаховій діяльності*: матеріали

Міжуніверситетського науково-практичного семінару (Харків, 27 листопада 2018 р.). Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018. С. 10–14.

2. Баліцька О.П. Інноваційні технології у викладанні лекцій для вищих навчальних закладів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб.наук. праць. Київ – Вінниця : Планер, 2015. Вип.43. С. 134–137.

3. Біда О.А. Зміст поняття «Дослідницька компетентність» у вітчизняній та зарубіжній літературі. *Бюлетень Черкаського університету. Педагогічні науки*. 2017. URL: <http://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/1915>

4. Білоцерковець А. Новітні методи викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у ВНЗ. Одеса : Одеський нац. університет імені І. І. Мечникова, 2017. С. 21–22.

5. Вереїтіна І. А. Віртуальність в освітньому середовищі. *Вища освіта України*. 2012. №3. С. 96–98.

6. Гончарук Т. Використання сучасних інформаційних технологій в професійній підготовці майбутніх вчителів початкових класів: психологічний аспект. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Вип. LVIII(II). 2011. С. 199–208.

7. Жалдак М.І. Про деякі методичні аспекти навчання інформатики в школі та педагогічному університеті. *Наукові записки Тернопільського національного університету ім. В. Гнатюка, Серія «Педагогіка»*. 2005. № 6. С. 17–24.

8. Кириленко Н.М., Кириленко В.В. Розвиток іншомовної комунікативної компетенції студентів в інформаційно-освітньому середовищі вищого педагогічного навчального закладу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. Праць. Випуск 41 / редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін.

Київ-Вінниця : Планер, 2015. С. 329–333.

9. Коломієць А.М. Розвиток інформаційно-мережевої культури майбутнього вчителя початкових класів. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2007. № 5 (12). С. 206–210.

10. Корніяка О.М. Вивчення розвитку комунікативної компетентності студентів. *Психолінгвістика: зб. наук. праць ДВНЗ «ПереяславХмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Переяслав-Хмельницький : СКД, 2009. Вип.3. С. 60–69.

11. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. Київ : Знання, 2011. 486 с.

12. Литвин А. Інформатизація навчально-методичного забезпечення професійної освіти. *Професійно-технічна освіта*. 2006. № 4. С. 21–25.

13. Література. Теорія. Методологія / пер. з польськ. С. Яковенка. упоряд. і наук. ред. Д. Уліцької. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 543 с.

14. Морозов В. Упровадження новітніх інформаційних технологій у сучасний педагогічний дискурс. *Вища освіта України*. 2013. № 2. С. 54–58.

15. Педагогіка : баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів III – IV рівнів акредитації / кол. авторів; за ред. І.Ф. Прокопенка. Харків : Фоліо, 2015. 572 с.

16. Розвиток теоретичних основ інформатизації освіти та практична реалізація інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України / В.Ю. Биков та ін.; за ред. В.Ю. Биков, С.Г. Литвинова, В.І. Луговий. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 214 с.

17. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова; за ред. В.Г. Кременя. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.

18. Спірін О. Інформаційно-комунікаційні та інформативні компетентності

як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 5 (13) URL: <http://www.ime.eduua.net/em.html>

19. Wilson S., Sabee C. Explicating Communicative Competence as a Theoretical Term. New Jersey : Erlbaum, 2008. 154 p.

20. Nataliia Kononets, Valeriy Zhamardiy, Olena Shkola, Yuliia Sribna, Serhii Novopismennyi, Ljubov Khomenko. (2021). Cross-cultural linguistic workshop on the Ukrainian language with resource-based learning of foreign students. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, Vol. 12(4). 38–46.